

RÖVID KÖZLEMÉNYEK.

Az *Elephas primigenius*, Bl.-nak egy régi lelete Medgyesen.

Írta: SCHAFARZIK FERENC dr. †.

1907-ben az Erdélyi Medence gázterületeit beutazva, Medgyesen SCHUSTER FRIGYES gyógyszer-tárában faldísz gyanánt egy fiatal *Elephas primigenius* jól megtartott állkapcsát láttam. Benne ült még a két tejfog, de a hátulról előre tolódó erősebb zápfogak által az alveolákból már félig kinyomva. Ez a felette érdekes példány még a mult század vége felé került SCHUSTER FR. édesatyja birtokába, aki neki elmondotta, hogy e darabot egy felhőszakadáskor a Maros mosta ki a város fölötti kavicsterraszból. Kegyelettel őrizte e darabot az utóbbi tulajdonosa is. — „Medgyest“ felsorolja ugyan KOCH ANTAL „A magy. korona országai kövült gerinces állatmaradványainak rendszeres átnézete“ c. munkájában (l. A m. orv. és term.-vizsg. XXX. vándorgyűlésének munk. 1900. évf. 526. l), de nem ismertette az előfordulás közelebbi adatait, amelyek abból a szempontból jelentősek, mivel az említett terrasz *pleisztocén (diluviális) korát* bizonyítják.

Csonka-Magyarország első sója.

Írta: PÁVAI VAJNA FERENC dr.

Trianon köztudomás szerint egyéb bányáink mellett elvette összes sóbányáinkat is s így máról-holnapra nekünk, akik a háború előtt az egész Európát elláthattuk volna konyhasóval, az utolsó grammig külföldről kell azt beszereznünk. Ez a tétel egymaga mintegy évi 60 milliárd papírkoronával terheli meg külkereskedelmi mérlegünket, amelyet csökkenteni minden magyar embernek kötelessége.

Addig, amíg a csonka ország Máramaros felé tekintő keleti részén, ahol a kősó kutatása geológiai és geofizikailag indokoltnak látszik, a szükséges mélyfúrási munkálatokra egyszer sor kerül, örömmel kell üdvözlönnünk a hajdúszoboszlói kinestári mélyfúrás jódos-sós hévvizét is.

A pénzügyminisztérium szénhidrogénkutatásait szolgáló hajdúszoboszlói mélyfúrás, amelyet sík Alföldünkön tisztán a pleisztocén-rétegek tektonikus boltozatán (brachyantiklinális) telepítettem meg, 1080 m mélység körül mintegy napi 4000 kbm földgázzal együtt 1600 pereliter 74 fokos jódos-sós vizet tárolt. Éppen a balneológiai hízagpótló forró sós víz értékes volta indokolja, hogy a lefelé fokozódónak mutatózó metan- és olajgázok további feltárását egy már folyamatban lévő második mélyfúrással kíséreljük meg.

A hévíz BODNÁR debreceni professzor elemzése szerint a következő sókat tartalmazza:

Natriumchlorid (NaCl)	2-9955000
Natriumhydrocarbonat (NaHCO ₃)	1-6697000
Natriumcarbonat (Na ₂ CO ₃)	0-1468100
Calciumhydrocarbonat Ca(HCO ₃) ₂	0-0728000
Magnesiumhydrocarbonat Mg(HCO ₃) ₂	0-0104690
Ferohydrocarbonat Fe(HCO ₃) ₂	0-0343900
Manganhydrocarbonat Mn(HCO ₃) ₂	0-0000193
Kaliumbromid (KBr)	0-0248400
Kaliumjodid (KJ)	0-0083900
Kaliumchlorid (KCl)	0-0210800
Lithiumchlorid (LiCl)	0-0011850
Natriummetasilicat (Na ₂ SiO ₃)	0-0863000
Natriummetaborat (NaBO ₂)	0-0121200
Metabórsav (HBO ₂)	0-0113800
Aluminiumsulphat Al ₂ (SO ₄) ₃	0-0100600
Aluminiumchlorid (AlCl ₃)	0-0424000
Organikus anyag	0-0162000
	5-1636433

Észerint, bár jóval hígabb oldat, mint a tengervíz, amint bemutat-hatom, egyszerű bepárologtatással, egy kissé barnás-sárga carbonátok-kal és bróm-jódsókkal kevert konyhasót nyerhetünk, amelynek mennyi-sége az évente termelt vízben mintegy 3800 vagón. Az elemzés bizo-nyítja, hogy ennek a sókeveréknek $\frac{2}{3}$ -a konyhasó.

Könnyű kiszámítani, hogy csak bizonyos hányadáig is kitermelve, a vízzel együtt feltörő földgázzal és kinyerhető hőenergiával, illetve fagyasztás, szél és napmeleggel bepárologtatva mint fürdőszó, illetve konyhasó és jód-brómsó, milyen értéket képvisel, amikor egy kg konyhasó bolti ára 5000 korona s káliumjodid kg-ját 1,000.000 koroná-val fizetik, pedig ez utóbbiból 7000 kg van az egész évi vízmennyiségben.

Természetesen nem gondolhatunk az összes oldott só kinyerésére, de ha ennek csak egy századrészével számolunk, akkor is a kinyert konyhasó és jódsó értéke 1.320,000.000 korona. Ha ehhez hozzáadjuk a földgáz és hőenergia értékének megfelelő 1434 vagón magyar szén árát, kereken 4.000,000.000 koronát s ennek csak felét használjuk ki, a hajdúszoboszlói hévízes gázkút, a fürdővíz értékének ellanyagolásá-val is, évente mintegy 3.320.000.000 korona értékű nyersanyagot nyújt a megcsontított országnak.

Nem a geológus feladata, hogy ennek a fúrás kerü-költségét egy év alatt is bőségesen fedező nemzeti vagyon gazdaságos kihasználásának módozatait kidolgozza. A geológus ezen a téren már nagy részben meg-oldotta feladatát, amikor reámutatott, hogy hogyan és hol lehet meg-állapítani Alföldünkön azokat a helyeket, ahol földgázt és forró sós-vizeket tárolhatunk, legfeljebb azt kell még hangsúlyoznom, hogy úgy Hajdúszoboszlón, mint az Alföld sok más brachyantiklinálisán óriási. majdnem korlátlan mennyiségben van meg ezáltal a sós hévíz tárolá-sának a lehetősége. Ez pedig úgy balneológiai, mint gyógyás- és konyha-sótermelés szempontjából megszívlelendő és szomorú gazdasági viszo-nyaink között nagyon fontos nemzetgazdasági feladat elé állítja tech-nikusainkat és nemzetgazdászainkat.

Adatok Kolozsvár legfiatalabb üledékeinek ismeretéhez.

Írta: SZÁDECZKY K. ELEMÉR DR.

1922 nyarán Kolozsvártól nyugatra a Szamos völgyében a víz-művek vezetősége több fúrást létesített. A IV. sz. fúrásban szárazföldi csigákat találtak, melyek meghatározás végett hozzám kerültek. Az eredményeket alábbiakban közlöm.

A fúrás, melyből a csigák származnak, a „Zöld sapka“-fogadótól DNy-ra, a Kolozsvár—Szászfenesi országút mellett 200 m-re történt. A fúrás szelvénye a következő:

- 0—0·80 m : humusz (0·80),
 0·80—2·30 m : sárga homokos agyag (1·50).
 2·30—6·10 m : barna kavicsos homok csigákkal (3·80).
 6·10—6·70 m : barna agyagmárga (0·60),
 6·70—7·00 m : humusz (csigatöredékekkel) (0·30).
 7·00—8·70 m : barna agyag (csigákkal) (1·70).
 8·70—9·00 m : kék márga (0·30),
 9·00— m : kavics, a felső részén homokos.

A fajokat, előfordulási körülményeiket és gyakoriságukat (példányszám) alábbi táblázatban foglaltuk össze:

Előfordulás mélység (m)	<i>Hyalina nitens</i> Mich.	<i>Fructicolina strigella</i> Drap.	<i>Helix lutescens</i> Rossm.	<i>Helix (Cepaea) vindobonensis</i> Fer.	<i>Campylea banatica</i> Parsch.	<i>Eulota fruticum</i> Mül.	<i>Chondrula tridens</i> Mül.	<i>Succinea oblonga</i> Drap.
2	1	5	2	1	1	2	—	—
2—3·5	1	7	1	3	—	7	3	2
5	—	1	5	—	—	8	—	—
8	—	1	1	1	—	—	—	—
Összesen*	8	19	14	7	1	19	3	2

A *Succinea oblonga*t és *Chondrula tridens*t tartalmazó 2—3·5 m-es szint barna homokja rokonságot mutat a Kolozsvár környékén, a városi terrasz tetején több helyütt is található magdalénkorú lösszel. (Lásd: dr. TULOGDY JÁNOS: Kolozsvár környékének pleisztocén képződményei, Erdélyi Irodalmi Szemle, II. [1925], Kolozsvár.) Azonban a fajok, valamint megtartási állapotuk is mutatja, hogy az egész 9 m vastag üledékesoport, mely a Szamos-völgy talpát a mai vízszint magasságától kezdve hatalmas területen fedi, a legfiatalabb kor lerakódása. Ugyanis a fúrás telepítésének helye 358 m t. sz. f. magasságban van, ettől 200 m-re a Szamos vízszintje 350 m magasságban. Megerősíthetjük tehát azt a megállapítást, hogy a „Szamos a városi terrasz keletkezésekor egészen a mai szintjéig vágódott be és azután kezdte lerakó működését“. E lerakódás a legfiatalabb sétatéri terrasz keletkezésével együtt tehát már az alluviumban történt.

* A meghatározatlan mélységből előkerült példányokkal együtt.